У спеціалізовану вчену раду Д 26.059.04
Національного транспортного університету
Міністерства освіти і науки України
01010, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1

ВІДГУК

офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
ВДОВЕНКО НАТАЛІЇ МИХАЙЛІВНИ
на дисертаційну роботу
ЦЮМАН ЄВГЕНІЇ СЕРГІЇВНИ
на тему «Економічний механізм активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»

Аналіз дисертаційної роботи Цюман Євгенії Сергіївни дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дослідження, основні положення якого подані до захисту.

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок з науковими програмами. Базовими засадами розвитку національної економіки є побудова дієвого механізму реалізації нових правил, завдань у системі управління дорожнім господарством. На еволюцію наукової економічної думки в цій сфері мали і мають безпосередній вплив розгалуженість мережі автомобільних доріг та їх наявність протягом тривалого часу. Тому розвиток дорожнього господарства залежить не лише від рівня економічного розвитку, але й від впливу економічного механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства. Безперечно, з урахуванням еволюції історичного досвіду, розвиток сучасної цивілізації спонукав до затвердження Цілей зі сталого розвитку Генеральною

КАНЦЕЛЯРІЯ НТУ
Вх. № 01/943
«30» 11 2020 р.

асамблеєю ООН, які містять сімнадцять масштабних цілей. Цілі включають 169 цільових показників, які до 2030 року є рамковими в керуванні в своїх діях урядами, міжнародними інституціями, громадянським суспільством. Ряд цілей мають безпосереднє відношення до сталого розвитку сфери дорожнього господарства. Ціллю під номером дев'ять є створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Тому в сучасних умовах вказане спонукає науковців до втручання саме у пошук механізмів і заходів для зростання якості дорожньої інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства, збільшення фінансування будівництва, і безперечно, ремонту доріг й уникнення застосування на практиці мало ефективних економічних механізмів та інструментів активізації інвестиційної діяльності в даній сфері національної економіки. Водночас можливі способи їх практичного використання набувають нині особливого інноваційного змісту.

Представлене дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного транспортного університету (НТУ): на 2011-2015 роки за темою: «Ринкові відносини і підприємництво» (номер державної реєстрації 0112U008411), згідно яких автором досліджено можливість, ефективність та економічну доцільність реалізації проєктів будівництва доріг, заснованих на принципах ДПП, за темою: «Поліпшення паливної економічності та екологічних показників транспортних засобів удосконаленням систем регулювання та використанням альтернативних палив» (номер державної реєстрації 0110U000128), темою: «Використання альтернативних палив та удосконалення систем регулювання та живлення двигунів колісних транспортних засобів» (номер державної реєстрації 0112U008409), у межах яких здобувачем оцінено вплив дорожніх умов руху транспортних засобів на витрату палива і викиди шкідливих речовин, що використано для визначення економічних, соціальних та екологічних ефектів від реалізації проєкту розвитку об'єкта дорожнього господарства. Вказане додатково підтверджує актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, формалізації наукової проблеми та конкретизації мети й завдань.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведеним автором аналізом наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених з проблем формування механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства за рахунок розширення обсягів і джерел фінансування в Україні, логікою та чітко поставленими завданнями, опрацюванням великої кількості статистичних даних, аналітичних і нормативно-правових матеріалів у процесі формування підходів щодо активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства саме на засадах державно-приватного партнерства.

Ознайомлення з матеріалами дисертації, авторефератом та публікаціями здобувача дає підстави зробити такі висновки. Наукові положення, рекомендації та елементи наукової новизни, які виносяться автором на захист, можна вважати достатньо обґрунтованими та достовірними.

Обґрунтованість одержаних результатів дослідження забезпечено застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів. Аргументованість наукових положень дисертаційної роботи базуються на використанні у процесі дослідження статистичної та фактологічної інформації, що ґрунтується на даних української та міжнародної статистики, нормативно-правових актах України. У роботі визначено й логічно поставлено низку основних завдань, вирішення яких дозволило досягти мети дисертаційної роботи – обґрунтувати та розробити науково-методичні положення і практичні рекомендації щодо формування механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства за рахунок розширення обсягів, джерел фінансування та впровадження відносин державно-приватного партнерства.

Вирішення комплексу поставлених завдань, правильний вибір методів дослідження, достатня теоретична база забезпечили наукову обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій проведеного дослідження.

У цілому структура та зміст дисертації свідчать про комплексний характер проведеного дисертантом дослідження. Робота насичена статистичним

матеріалом, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень і висновків. Таблиці та рисунки легко сприймаються, не перевантажені умовними позначеннями. Висновки наведені в дисертації, відображають глибину досліджуваної проблеми, логічно побудовані та мають аналітичне підґрунтя.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору. Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусій на науково-практичних конференціях, в тому числі міжнародних.

3. Наукова новизна дослідження полягає в системному розв'язанні важливого науково-прикладного завдання, пов'язаного із обґрунтуванням та розробкою науково-методичних положень і практичних рекомендацій щодо активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства за рахунок розширення обсягів державно-приватного фінансування.

Основні досягнення автора конкретизуються в елементах наукової новизни:

1) у результаті опрацювання теоретичних надбань українських і зарубіжних вчених до визначення методичних основ оцінювання екологічного ефекту за рахунок використання при визначенні екологічних витрат не тільки інтенсивності, а і структури потоку транспортних засобів автором виявлено й узагальнено використання коригувального коефіцієнту, який враховує зміну структури потоку транспортних засобів, що залежно від типів енергоустановок з різними екологічними нормами від Євро 0 до Євро 6, у тому числі гібридними та електричними, мають різні питомі викиди шкідливих речовин;

2) у дисертації удосконалено концептуальні засади функціонування розподільно-погоджувальної системи техніко-економічного обґрунтування доцільності приватно-державного фінансування проєктів дорожнього будівництва в частині уточнення змісту її ключових компонентів та формуванні математичної моделі оцінювання соціально-економічних і екологічних ефектів від експлуатації об'єкту інвестування і визначення плати за проїзд, що гармонізує інтереси всіх учасників проєкту і забезпечує отримання економічної вигоди від користування дорогою;

3) у процесі проведеного дослідження удосконалено науково-методичний підхід щодо оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства за рахунок розширення складових ефективності, що поряд з традиційними на теперішній час факторами її формування залежно від вартості, строку окупності будівництва та плати за користування об’єктом будівництва, визначеної на основі економічної вигоди споживачів, враховують також інтенсивність руху, яка, як було визначено, має нелінійний характер впливу на фінансовий результат інвестиційної діяльності;

4) з метою подальшого застосування способу визначення тарифу за користування об’єктом дорожнього господарства, що враховує економічну вигоду споживачів та забезпечення необхідних строку окупності і рентабельності інвестицій партнерів, запропоновано теоретичну конструкцію механізму з розширенням кількості параметрів оцінювання, зокрема, у доповнення до вже застосовуваних параметрів (час у дорозі та час доставки вантажів, витрати на паливно-мастильні матеріали та шини, збитки від дорожньо-транспортних пригод і забруднення навколишнього середовища) додати витрати на технічне обслуговування, поточний ремонт, включаючи вартість запчастин й амортизацію залежно від строку експлуатації транспортних засобів різних категорій;

5) удосконалено наукові підходи до процедури взаємодії суб’єктів державно-приватного партнерства у процесі реалізації інвестиційного проєкту дорожнього будівництва, що унеможливлює спотворення реальної величини економічного ефекту і підвищує довіру партнерів при визначенні частки кожного в доходах і витратах при будівництві і експлуатації дороги, забезпечує окупність вкладених коштів. Для мінімізації можливих зловживань автором пропонується запровадження системи контролю саме за обліком наданих послуг користувачам об’єкту дорожнього господарства на основі удосконаленої сучасної автоматичної системи ідентифікації користувачів та оплати послуг.

Висновки до дисертаційної роботи у повній мірі узагальнюють отримані автором найбільш значущі наукові результати проведеного дослідження.

4. Практичне значення й впровадження результатів дослідження. Основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому застосуванню як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних положень, методичних підходів і висновків щодо удосконалення та реалізації механізму активізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства.

Запропоновані у дисертаційній роботі рекомендації доведені автором до рівня їх практичного використання. Достовірність одержаних в роботі результатів підтверджується довідками про практичне впровадження пропозицій автора в діяльності Державного підприємства «Державний дорожній науково-дослідний інститут імені М.П. Шульгіна (довідка від 14.05.2019 № 19.2–4–509).

Окремі висновки та результати дисертації щодо параметрів математичної моделі, програма розрахунку основних показників економічної ефективності реалізації проєкту розвитку об’єкта дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства захищені у вигляді свідоцтва авторського права на твір.

Відтак, теоретичні положення, методичні розробки та практичні результати дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота характеризується науковою новизною та практичною спрямованістю.

5. Повнота викладу основних результатів в опублікованих працях.

За результатами проведених досліджень автором опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 5 д.а., з них: 9 статей – у наукових фахових виданнях України, 4 – у закордонних виданнях, 5 – у матеріалах наукових конференцій (1 міжнародна), 4 – свідоцтва про інтелектуальну власність.

Зміст опублікованих праць відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Основні положення дисертаційної роботи розглянуто та схвалено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, за підсумками яких було опубліковано тези доповідей.

Зміст опублікованих праць у повній мірі розкриває сутність результатів проведеного дослідження. Якість, кількість і обсяг наукових праць, опублікованих Є. С. Цюман, відповідає рівню кандидатської дисертації, їх зміст та тематична спрямованість відповідають спеціальності 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Автореферат висвітлює основні розділи дисертаційної роботи та отримані в ній наукові результати. Робота містить достатню кількість ілюстративного матеріалу.

Зазначене вище та вивчення наукових праць дозволяє зробити опоненту висновок, що основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені до захисту дисертації.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертацію оформлено відповідно вимог, встановлених МОН України. Роботу виконано у науковому стилі, її зміст викладено з дотриманням чіткої логічної послідовності. Основні результати концентровано і представлено у графічному матеріалі, таблицях, висновках. Автореферат за змістом та структурою відповідає дисертаційній роботі. У ньому достатньо повно викладено основні наукові здобутки, пропозиції і висновки автора.

7. Дискусійні положення та зауваження. Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Є. С. Цюман, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. У роботі представлений концептуальний підхід щодо формування економічних передумов активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства та здійснений аналіз такої діяльності, де автор виокремлює поняття «дорожнє господарство» серед інших суміжних понять, таких як «транспортно-дорожній комплекс», «транспортна система», «дорожня галузь», дає визначення цього поняття. При цьому пропонується доповнити складові дорожнього господарства такими суб’єктами як користувачі. Серед останніх автор виділяє автотранспортні та інші підприємства, що експлуатують об’єкти дорожнього господарства,

власники особистих колісних транспортних засобів. Такий підхід є дискусійним оскільки в запропонованому автором визначенні відсутні прямо вказані користувачі. Очевидно, що такі пропозиції потребують додаткового поглибленого наукового обґрунтування та доведення.

2. Принагідно відзначимо, що у дисертаційній роботі потрібно було б посилити обґрунтування підходів, де автор розглядає державу також як гаранта отримання концесіонером відповідних доходів (на с. 80), що, зокрема, передбачає виплату концесіонеру компенсацій в разі недоотримання ним запланованого доходу. Також слід було б приділити увагу використанню адекватних реальним соціально-економічним та господарським процесам механізмів із урахуванням представленої на рис. 1.13 схеми, що розкриває сутність державно-приватного партнерства, де автор зазначає, що до функцій держави по відношенню до приватного партнера відноситься створення передумов залучення приватних інвестицій для реалізації суспільно значущих проектів.

3. У той же час, якщо взяти до уваги теоретичні та методичні аспекти заявленої проблематики, предмет дослідження, необхідно підтвердити, що розроблений автором науково-методичний підхід до оцінювання екологічного ефекту за рахунок використання при визначенні екологічних витрат не тільки інтенсивності, а і структури потоку транспортних засобів та інших базових підходів, які представлені в роботі – є нагальним і необхідною науково-прикладною розробкою у контексті розв’язання проблем забезпечення. У цій відповідності слід було б автору по тексту роботи у достатній мірі приділити належну увагу поясненню в цьому контексті впливу механізмів активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства.

4. Дисертація мала б ще більшу науково-практичну цінність, якби автор звернув увагу на додаткову конкретизацію вагомості впливу авторського інструментарію, механізму визначення екологічних витрати на основі викидів шкідливих речовин від транспортних засобів, що використовують

автомобільну дорогу, задля використання цих коштів для подолання наслідків шкідливого впливу транспорту на довкілля, оскільки нині згідно чинного законодавства такі кошти сплачують лише суб'єкти господарювання за викиди від стаціонарних джерел забруднення.

5. У дисертаційному дослідженні автор пропонує для поліпшення та активізування інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства застосовувати механізм, який визначає сукупність заходів, форм, методів організації інвестиційної діяльності. Було також проведено аналіз економічних передумов і джерел фінансування інвестиційної діяльності в дорожньому господарстві. Водночас у авторських пропозиціях недостатньо обґрунтовані положення і визначення, які потребують додаткового роз'яснення, оскільки відрізняються від класичного загальноприйнятого визначення механізму в економіці як системи взаємодії суб'єктів з системою управління, що забезпечує ефективну діяльність суб'єктів.

Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію опонента і не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Цюман Євгенії Сергіївни на тему «Економічний механізм активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства» є цілісною завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має наукову новизну, значний науковий, практичний інтерес, вирішує важливе наукове та національно-господарське завдання щодо розроблення науково-методичних положень і практичних рекомендацій для формування механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства за рахунок розширення обсягів, джерел фінансування, впровадження відносин державно-приватного партнерства. Представлена дисертація за змістом та якістю теоретичних і методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Зважаючи на актуальність вирішених в дисертаційній роботі завдань, отриманих наукових висновків, теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, використаних сучасних методів наукових досліджень та підтвердженої значимості можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами і доповненнями) Міністерства освіти і науки України, а її автор, Цюман Євгенія Сергіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
Міністерства освіти і науки України **Н. М. Вдовенко**

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
М.В. Михайліченко
11 20 р.